

New Data on the Biography of R. Joseph Caro /
ידיעות חדשות לתולדותיו של ר' יוסף קארו

Author(s): אברהם דוד and Abraham David

Source:

Proceedings of the World Congress of Jewish Studies /
דברי הקונגרס העולמי למדעי היהדות

Vol. DIVISION C, VOLUME I: JEWISH THOUGHT AND LITERATURE / / 1989), pp. 201-207 תשמ"ט
חטיבה ג, כרך ראשון: היצירה הרוחנית

Published by: World Union of Jewish Studies / האיגוד העולמי למדעי היהדות

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/23535439>

Accessed: 02-08-2016 11:09 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

World Union of Jewish Studies / האיגוד העולמי למדעי היהדות is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to

Proceedings of the World Congress of Jewish Studies / דברי הקונגרס העולמי למדעי היהדות.

<http://www.jstor.org>

ידיעות חדשות לתולדותיו של ר' יוסף קארו

אברהם דוד

מבוא

ככל שהולכים ומתרחבים כדורנו העיונים והמחקרים בעולמו הרוחני של ר' יוסף קארו, בשיטותיו בפסיקה ובפרשנות ההלכה לצד הגותו בתחומי הדרוש, המוסר והמיסטיקה במחקריהם של רצ"י ורב'לובסקי, ח"ז דימיטרובסקי, ד' תמרי, כץ, מ' פכטר, מ' עסיס וי' טברסקי, אשר הפכו והפכו במשנתו העיונית והעלו מהגיגיהם הן בכתב והן בעל-פה, נותרו תולדותיו עלומים במדה רבה, הן בתקופת היותו בגולה והן בתקופת שבתו בצפת. יש אשר העלו פן זה או אחר מתולדותיו, ויש אשר צירפו וכינסו פרטים ועשאו מסכת אחת. ראוי לציון סכומו המקיף של ורב'לובסקי בספרו: **Joseph Karo Lawyer and Mystic** שראה אור לפני שלושים שנה. הלה הקדיש שלשה פרקים (5-7) לתולדותיו של ר' יוסף קארו.

מאז נתגלה אך מעט חומר חדש, אשר יש בו כדי להוסיף נדבכים אחדים לבנין תולדותיו. אין מבקש אני במסגרת הרצאה זו אלא להוסיף פרטים שונים או להדגיש נקודות שהוזכרו ונדונו, אך לא מוצא עד תום, הן בתקופת ישיבתו בגולה והן בתקופה בה הוא פעל בצפת כמנהיג בעל שיעור קומה. מקורות חדשים בעניינו פורסמו על-ידי זה לא מכבר, ואחרים יתפרסמו בעתיד.

אעלה בקצרה ראשי פרקים הנוגעים לתולדותיו. ר' יוסף קארו נולד בשנת רמ"ח (1488) בחצי האי האיברי. קרוב לודאי שלאחר הרדיפות ומאורעות השמד בפורטוגאל בשנת רנ"ז (1497) מצאה משפחתו דרכה למקומות שונים בארצות אגן הים התכונ: תורכיה, יוון, הבלקן ומצרים שאליהם הגיעו מגורשים ופליטים רבים מחצי האי האיברי. בשנת רצ"ז (1536) התיישב ר' יוסף קארו בצפת, והיה שם לאחר מעמודי התווך של קהילת צפת עד לפטירתו כ"ג ניסן שנת של"ה (1575). ר' יוסף קארו נטל חלק מרכזי בייצוב ובטפוח החיים הרוחניים בצפת, ועל כך עוד נעמור להלן. בשנת רצ"ח (1538) היה הוא אחד מארבעת הנסמכים על-ידי מורו ר' יעקב בירב, ומסתבר כפי שנראה עוד להלן, שהוא היה יורשו בהנהגת הקהילה לאחר מות רבו בשנת ש"א (1541). מאוחר יותר הוא עצמו הסמיך אחרים מתלמידיו.

מקום הולדתו של ר' יוסף קארו

שאלת מקום הולדתו של ר' יוסף קארו לוטה בערפל. מקובל היה לחשוב שר' יוסף קארו נולד בעיר טולידו שבספרד, אף כי אין כל מסורת או עדות על לידתו בעיר זו או בכל מקום אחר בספרד. למעשה על מוצאו הספרדי כבר מעלה ספיקות רצ"י ורב'לובסקי בספרו הנ"ל (עמ' 86), ואף מעלה את הסברה שככל הנראה הוא נולד בפורטוגאל. דומה כי יש מקום להנחה זו, כפי שנראה להלן.

א. במסמכים פורטוגאליים שונים מוצאים אנו ידיעות על בני משפחת קארו (Caro) בפורטוגאל במקומות שונים במרוצת המחצית השנייה של המאה ה־16, ואם כי גם בספרד של ערב הגירוש ישבו מבני משפחה זו.

ב. ר' יצחק קארו דודו של ר' יוסף קארו שמוצאו אמנם מטולידו ישב בליסבון ושימש בה כראש ישיבה כבר שנים אחדות לפני גירוש ספרד.

ג. ר' אפרים קארו נזכר כמי שיושב בפורטוגאל עוד לפני גירוש ספרד, שכן מוצאים אנו בקולופון של כתב-יד שאלות ותשובות הרא"ש (כתב-יד קמברידג' Add.503), שהלה היה בשנת רמ"א (1481) בעיר פארה (Faro) שבפורטוגאל, וזו לשון המעתיק:

נכתב לחכם השלם ר' אפרים קארו במתא פארה, וגם תם בחדש אדר משנת חמשת אלפים ומאתים וארבעים ואחד ליצירה.

קרוב לוודאי שחכם זה הנזכר בדברי הקולופון הוא אביו של ר' יוסף קארו-החכם ר' אפרים קארו, שישב כאמור בעיר פארו שבפורטוגאל בשנת רמ"א, כשבע שנים לפני לידת ר' יוסף קארו. אין סבירות להנחה שר' אפרים קארו היה עוקר ממקומו לספרד לאחר שנת רמ"א, שהרי בשנים אלו בערה הקרקע תחת רגליהם של יהודי ספרד, שנרדפו קשות בעיקר לאחר כינונה של האינקוויזיציה הממלכתית שם. היתה איפוא ספרד ליהודיה כיורה רותחת, ובוודאי תנועת הגירה היתה מכיוון ספרד מערבה ולא להיפך. ראיות נסיבתיות אלו מחזקות איפוא את ההנחה שהעלה כבר ורב'לובסקי שמא מולדתו של ר' יוסף קארו היתה פורטוגאל ולא ספרד. אם כך הם פני הדברים, הרי שאין לקשור גורלו של הילד בן הארבע לגורלם של יהודי ספרד שגורשו ממולדתם בשנת רנ"ב (1492), כפי שאכן קבעו חוקרים שונים. סביר להניח שגורלו נקשר בגורל יהודי פורטוגאל שנמלטו מאימתם של מאורעות השמר משנת רנ"ז (1497), שבין הנמלטים היה גם דודו ר' יצחק קארו.

תקופת ישיבת ר' יוסף קארו במצרים

כבר צויין לעיל שמשעזב ר' יוסף קארו את חצי האי האיברי נדר במקומות שונים בארצות תורכיה, יון, הבלקאנים ומצרים. תקופת ישיבתו במצרים איננה ברורה, יש להניח שהוא הגיע שמה עם אביו ר' אפרים קארו, לכל המאוחר בסוף העשור הראשון של המאה ה־17, שכן אביו חותם עם שאר חכמי מצרים על התקנה המפורסמת על דבר פטור תלמידי חכמים ממסים שיצאה מבית דינו של הנגיד ר' יצחק שולאל בשנת רס"ט (1509). ר' יוסף קארו מעיד על עצמו שישב במצרים בשנת רע"א (1511) כאשר נותן דעתו בבית יוסף לשאלת קביעת שנת השמיטה בשנת רס"ד (1504), שעוררה בשעתו מחלוקת חריפה בין חכמי ארץ-ישראל, וכותב ר' יוסף קארו בין שאר דבריו: "וכן ראיתי במצרים ששנת השמיטה היא מקובלת שם שהיתה שנת הרע"א" (בית יוסף, חשן משפט, הלכות שמיטה ופרוכחול, סי' 102). במה שנים שדה ר' יוסף קארו במצרים אין לדעת, מה שברור שבשנת רפ"ב (1522) הוא ישב בעיר אדריאנופול, והחל שם במפעלו הגדול בית יוסף. בין מסמכי הגניזה הקהירית שבספריית האוניברסיטה בקמברידג' מצוי שובר פרעון שטר חוב ממצרים (TS, AS, 151, 164) מתאריך "כח לאב" שנת "עטרה", היינו שנת רע"ט (1519) שעליו חותם ר' יוסף קארו כאחד משני העדים. מכאן ניתן להסיק שר' יוסף קארו ישב במצרים לפחות עד סוף שנת רע"ט. יש בידעה זו כדי להצביע על פרק זמן של כעשר שנים שבהן ישב ר' יוסף קארו במצרים, ויתכן אף כי ידיעה זו מאפשרת לנו לפתור בעיה שנתחבטו בה חוקרים אחדים. ר' יוסף קארו מתיחס בכתביו השונים בהערצה רבה למורו ורבו ר' יעקב בירב. השאלה המתבקשת היא היכן למד אצל ר' בירב? האם סביר להניח שהוא למד אצלו אחרי עלייתו לצפת בשנת רצ"ז, כאשר הוא היה כבר פוסק נודע בעל שם ששמעו יצא למרחוק, כהיותו כבן חמישים? כדעתו של דימיטובסקי (בית מדרשו, עמ' 88-87) ואחרים. האם ניתן לזהות את המקום בהם שני שנים יחדיו בפרק זמן זה? כבר העלתה ההשערה שאכן במצרים שני שנים יחדיו, שהרי ר' יעקב בירב ישב במצרים בשני פרקי זמן: בראשית העשור השני של המאה ה־17 עד עלייתו לירושלים עוד לפני הכבוש העות'מאני בראשית שנת 1517, וחזר אליה עם תלמידים משיבתו כעבור שנים אחדות בסוף העשור השני או תחילת העשור השלישי של המאה ה־17. הנחה זו שנראית אמנם סבירה, מקבלת חוזק משמעותי בידיעה שר' יוסף קארו ישב במצרים לפחות עד סוף שנת רע"ט כפי שצויין לעיל, בכך גם עולה הסבירות ששם מצא ר' יוסף קארו דרכו לבית מדרשו של מורו, שהרי שניהם שני יחדיו במחיצה אחת במשך כמה שנים.

ממסמך גניזה אחר מאותה עת, המצוי אף הוא בקמברידג' (TS, Misc. 10, 80), שאינו אלא קטע מפנקסו של סוחר יהודי היושב במצרים, נראה שר' יוסף קארו כהיותו במצרים עסק גם בפרקמטיה, שכן בקטע זה נזכרים מוצרים אחדים שבהם סחר בעל הפנקס: תכשיטים, בד, משי, מיני שמנים ועוד, ובהקשר לכך מזכיר את ר' יוסף קארו בזה הלשון:

המרגלית שקנינו מן שותירה על יד יהודה [של] חנו אותה עם כמה ר' יוסף קארו.

יתכן שמדבריו אלו ניתן להסיק שאף ר' יוסף קארו שלח ידו במסחר, ובזאת דרכו לא היתה שונה מדרכם של חכמים אחרים גדולים וחשובים מבני דורו שחיו ופעלו במצרים, שלצד עיסוקם בתורה

שלחו ידם במסחר, די אם נזכיר חכמים כר' דוד אבן אבן זמרא (הרדב"ז), מורו של ר' יוסף קארו – ר' יעקב בירב, ר' יעקב קאשטרו ואף ר' יצחק לוריא אשכנזי-האר"י הקדוש.

פעילותו הרוחנית והעבורית של ר' יוסף קארו בצפת

החל משנות השלושים של המאה ה'ט"ז ניכרת בצפת פעילות רוחנית רבת משמעות ורבת אנפין שנתנה היטב את אותותיה בארץ-ישראל ומחוצה לה בשל יתרונותיה וסגולותיה של צפת במישורים ארציים ואף רוחניים. היתה צפת איפוא אבן שואבת ומקור השראה רוחני. הוקם בה מרכז שמשך אליו חכמים מכל ירכתי הפזורה היהודית. במרוצת המאה ה'ט"ז נוסדו בצפת אסכולות שונות של חכמי הלכה וחכמי קבלה ולצדם דרשנים ובעלי מוסר. למור התורה קבל תאוצה רבה עם בואו של ר' יעקב בירב לצפת באמצע שנות העשרים של המאה ה'ט"ז, והיה שם הרמות הרוחנית הדומיננטית עד לפטירתו בשנת ש"א (1541). ר' יעקב בירב עמד בראש ישיבה בצפת ששמעה יצא למרחוק, ישיבה זו היתה מיוסדת במדה רבה על מסורות ותכני הלימוד שהיו מקובלים בישיבות שבספרד ערב הגירוש, כפי שקבלם ר' יעקב בירב מרבותיו שמועל כך דן באריכות דימיטרובסקי (בית מדרשו). ממשיכי דרכו היו תלמידיו: ר' יוסף קארו ור' משה די טראני הנודע בכינויו המבי"ט, שניהם נודעו כמלומדים חשובים בדורם.

חכמים אלו ואף תלמידיהם-ממשיכי דרכם, היתה להם השפעה רבה בקרב קהילות קרובות ורחוקות ברחבי התפוצה היהודית, לא אחת בקשו חכמי התפוצות התערבותם וחות דעתם של חכמים אלו בעניינים שונים.

מן המחצית השנייה של המאה ה'ט"ז וראשית המאה ה'י"ז מצטיירת במקורות תמונה של פריחה רוחנית רבת היקף, ודומה כי ר' יוסף קארו היטיב לבטא מצב זה באחת מתשובותיו משנת שכ"ח-שכ"ט (9-1568):

בעיר צפת תוב"ב... ובכן היה כרם ה' בית ישראל יפה אף נעים, פריחה הגפן הנצו הרמונים ראשי ישיבות ותלמידיהם לומדים על תלם... ובכן היה מגדל עוז בנוי לתלפיות, הלא הוא למור התורה בשקידה רבה, וגם יקב התורה חצב בו יין המשומר בענביו יורדי ועולי' במלחמת התורה לנים בעומק' של הלכה, וכרמנו סמדר, הדוראים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים ה"ה התלמידים תמיד היו מתמרים ועולים אשכולות ת"ח... משם תצא תורה ואורה לכל תפוצות הגולה (שור' אבקת רוכל, סי' א).

אין ספק שחלקו של ר' יוסף קארו היה רב בייצוב ובטיפוח החיים הרוחניים בצפת במשך תקופה של כשלושים וחמש שנים ואולי יותר, לכל המאוחר מראשית שנות הארבעים של המאה ה'ט"ז עד לפטירתו בשנת של"ה. ממקורות שונים עולה דמות של מנהיג בעל שיעור קומה, שלא עסק אך ורק בד' אמות של קודיפיקציה, אלא שילב בפעילותו הרוחנית דוראה ופסיקה לצד תפקידים צבוריים מרכזיים

בקהילת צפת, ועל כך כבר רומז הוא בתשובותיו. דרך משל: "ועם היותי טרוד בלימוד הישיבה ה"י מלכר טרדות מעול הקהלות יע"א" (שו"ת אבקת רוכל, סי' קמג), או כפי שמציין במקום אחר: "ועם טרדות קהילות הקודש יצ"ו טרחם ומשאם עלי" (שו"ת בית יוסף, אה"ע). בדבריו אלו מבקש ר' יוסף קארו לרמוז לפעילותו הצבורית במסגרת העל-קהילתית בצפת. בשני המקומות משתמש במונח "קהילות" בלשון רבים, ונראה שאין כוונתו אלא לפעילותו בבית הועד, אשר יש להניח שהוא עמד בראשו. באותו פורום המכונה בית הועד – מעין מועצת חכמים, שבה היו מאוגדים חכמי הקהלים השונים בצפת, ואשר במסגרתו נדונו העניינים המשותפים לכלל הקהלים, או שהתעוררו שאלות קשות שההכרעה בעניינן לא היתה יכולה להנתן אלא בפורום הנכבד הזה. הגוף המרכזי בפורום זה היה איפוא בית הדין שכונה על-ידי ר' יוסף קארו "בית הדין הגדול", שבראשו הוא עמד, ובהרכבו נמנו חכמים נוספים ר' משה די טראני ור' ישראל די קוריאל, ומאוחר יותר, אחרי שנת שכ"ד (1954) גם ר' דוד אבן אבי זמרא, שעלה ממצרים לצפת בשנה ההיא. שני הראשונים נמנו על מוסמכיו של ר' יעקב בירב. משהו על אותו בית דין מספר ר' יוסף קארו באחת מתשובותיו כשנשאל "על מי שדנהו ובקש מהב"ד הורוני מהיכן דנתוני", בדבריו פורש הוא יריעה רחבה של הבהרת המושג של בית הדין הגדול, שהכרעותיו אינן צריכות הבהרות והנמקות "מהיכן דנתוני", ובהקשר זה הוא קובע שבית הדין שבצפת, שכאמור הוא עמד בראשו דינו כבית הדין הגדול, כלשונו:

והנה בזמן הזה ב"ד העיר הזאת מומחה לרבים וגדול בחכמה ובמנין מכל המקומות ששמענו שומעם ומארבע כנפות הארץ יריצו להם שאלותם ואחר דברי תשובתם לא ישובו, וכיון שכן דין ב"ד הגדול יש להם כ"ש שמנהום כל הקהלות עליהם (שו"ת אבקת רוכל, סי' יז).

אין ספק שמשמעות הדברים הללו היא שאותו בית דין-הינו אותו פורום שיפוטי נעלה שלמעשה נוסד על-ידי ר' יעקב בירב, ושהרכבו נמנו שלשה מבין ארבעת תלמידיו המובהקים שאותם ר' יעקב בירב הסמיך בשנת רצ"ח (1538) כחלק מתוכנית הקמת הסנהדרין בצפת. מסתבר איפוא שלאחר שנכשל ר' יעקב בירב בהגשמת רעיון הקמת הסנהדרין, שימש אותו בית דין, בהרכבו המצומצם, כבית הדין העליון לכל תפוצות ישראל.

אכן מסתבר שסמכותו ההלכתית של ר' יוסף קארו היתה חובקת עולם, מכל ירכתי הפזורה היהודית, כגון: מצרים, איטליה, תורכיה, פרובנס, קנדיאה, רודוס ועוד, היו פונים אליו ומבקשים הכרעותיו בעניינים הלכתיים קשים ומסוככים, עתים שפסקיו יצאו כבית הדין הגדול, בצירוף חתימותיהם של שני הדיונים שהוזכרו לעיל, ועתים שהשיב לשואליו מבית ומחוץ בחתימתו בצירוף חתימות תלמידיו. במקרה אחד מצינו שתלמידיו השיבו בשמו בלא חתימתו בשל חוליו שממנו לא קם עוד. היה זה פסקו בענין החרמת הספר ההיסטוריוסופי המיוחד במינו, מאור עיניים לר' עזריה מן האדומים שנרפס במנטובה של"ד (1574).

פרטים רבים על הישיבה שר' יוסף קארו עמד בראשה בצפת לא נותרו, כפי שראינו לעיל מדגיש הוא "ועם היותי טרוד בלימוד הישיבה". בחיבורו מגיד מישרים ישנן התייחסויות אחדות לישיבתו ולתפקידיו בהוראה. תאור מליצי כלשהו על ישיבתו מביא הנוסע היהודי תימני ר' זכריה אלצ'הרי שבקר בצפת בשנת שכ"ח (1568), וכך כותב הנוסע הנ"ל:

ובפרט המאור הגדול החכם ר' יוסף קארו אשר משיבתו חכמי צפת לא יסורו, כי בלבו התלמוד אגור, אחר ישיבתו שבע שנים סגור, וחזן מכמה חכמות גלויות ונעלמות בלבו חתומות (ספר המוסר, עמ' 116–117).

על תכני הלמוד בישיבתו לא מצינו ידיעות של ממש, יש להניח ששיבתו היתה בנויה על ארני המסורת הספרדית שנתגבשה כבר קודם לכן בצפת בבית מדרשו של מורו ורבו ר' יעקב בירב.

מתוך חומר דוקומנטרי שפורסם זה לא מכבר על ידי, מסתבר שר' יוסף קארו פרש חסותו על ישיבות נוספות בצפת בתוקף מעמדו המרכזי בהנהגת הקהילה. נראה שר' יוסף קארו הטביע היטב את חותמו

בייסודו, בנידולו ובהחזקתן של ישיבות אחדות שנוסדו במסגרות הקהלים השונים, ואשר בראשן עמדו אחרים מתלמידיו המובהקים, וכך כותב הוא באגרתו "לפרנסי ומנהיגי ק"ק פרווינצאליש אשר בפיימונטי" – בצפונה של איטליה:

מודעת זו בכל הארץ, כי הרחיב ה' את גבולי בתלמידי' והם העמידו תלמידים הרבה ומלאה הארץ דעה את ה' ישיבות ישיבות איש איש ללשונו (דוד, עזרתה של קהילת קוני, עמ' 440).
לייסודה של ישיבה לקהל הפרווינצאלי בצפת הוא מתיחס ישירות, בראשה של הישיבה הועמד תלמידו ר' משה גלאנטי. ר' יוסף קארו פונה לאותם פרנסים הנ"ל להעביר תרומה כספית להקמתה של הישיבה, ומציין הוא בין השאר:

עתה העיר ה' את רוחנו להעמיד ישיבה לשם ק"ק פרווינצאליש, ובראשם א' מתלמידי החכם השלם ה"ר משה גלאנטי נר"ו (דוד, שם).

באגרת אחרת פונה ר' יוסף קארו לר' משה פרווינצאלי, שהיה מחשובי הרבנים במנטובה, ומגדולי רבני איטליה בכלל באותה עת, ומבקש ממנו להיטיב עמו בסיוע חומרי הנדרש "להספקת חמשת ישיבות" בצפת (דוד, שם, עמ' 444).

לעיון מיוחד ראוייה אגרת תעמולה לתמיכה בעניי ירושלים משנת של"ה (1575) שעליה חתמים נכבדי קהילת מנטובה, בה מציינים הכותבים בין השאר:

ראה ראינו במגילת ספר כתובה לפנינו ובכתבי האמת כולם חתומי' ומקוימי' ע"י איתני הארץ אנשי קדש שלמי' וכן רבי' המה מהגבורי' אשר מעולם אנשי השם, ובתוכם רבא דעמינו מדברנא דאומתנו הרב כמוהרר"י קארו ישרו"א, הנה הנה יתנו עידיהן ויצדיקו צורך כל יושב ירושלים תוב"ב (דוד, שתי אגרות, עמ' 329–330).

נרמז פה לאגרת שליחות שנשלחה מירושלים, וחתימתו של ר' יוסף קארו עליה, בדרך כלל לא נהגו לצרף לכתבי שליחות מעיר מסוימת חתימותיהם של חכמים ונכבדים מערים אחרות, ויהיו גדולים וחשובים ככל שיהיו, והסתפקו הכותבים בחתימת נכבדי וחשובי הקהילה אשר הימנה או בשמה יצאו השליחים. תופעה חריגה זו של חתימת ר' יוסף קארו על אגרת שליחות מירושלים משקפת אולי את מצבו של היישוב היהודי בירושלים אשר שקע כניון רוחני כתוצאה ממצבו החומרי הקשה, ויתכן שאז ראו חכמי צפת, ובראשם ר' יוסף קארו צורך, ואולי אף חובה להתערב בענייניה של קהילת ירושלים ולסייע בשיקומה, על אף מצבה החומרי ההולך ומתדרדר של צפת באותה עת.

סכום

בדברים שהובאו לעיל נעשה נסיון להעמיד כמה נקודות מרכזיות בתולדותיו של בעל השלחן ערוך, אשר הידיעות הביאוגרפיות אודותיו אין בהן כדי לשרטט ולוא במעט דמותו של הפוסק הגדול. ממקורות חרשים וישנים ניתן להעריך מחדש במדת מה כמה פרקים בחייו, כגון: אפשרות מוצאו הפורטוגאלי, משך תקופת ישיבתו במצרים, עיסוקיו במסחר שם, ומעמדו הבולט בהנהגת הקהילה בצפת, בעיקר בטפוח החיים הרוחניים במסגרת הישיבות שבה, לצד מערכותו בענייניה של קהילת ירושלים.

ביבליוגרפיה

- ר' זכריה אלצ'הרי, ספר המוסר, ירושלים תשכ"ה.
 ר' יוסף קארו, שו"ת אבקת רובל, ירושלים תש"כ.
 ר' יוסף קארו, שו"ת בית יוסף, אבן העזר, ירושלים תשמ"ז.
 ר' משה די טראני, שו"ת המבי"ט, לבוב תרכ"א.
 מ' בניהו, 'חידושה של הסמיכה בצפת', ספר יובל ליצחק בער, ירושלים תשכ"א, עמ' 248–269.
 א' דוד, 'עזרתה של קהילת קוני לשיבת ק"ק פרוינצאליש בצפת במאה השש-עשרה', שלם, ד (תשמ"ד), עמ' 429–444.
 א' דוד, 'שתי איגרות ארץ-ישראליות מן המאה השש-עשרה', שלם, ג (תשמ"א), עמ' 325–331.
 ח"ז דימיטרובסקי, 'בית מדרשו של רבי יעקב בירב בצפת', ספונות, ז (תשכ"ג), עמ' מא-קב.
 ח"ז דימיטרובסקי, 'זיכוח שעבר בין מרן רבי יוסף קארו והמבי"ט', ספונות, ו (תשכ"ב), עמ' עא-קכג.
 ד' תמר, מחקרים בתולדות היהודים בארץ-ישראל ובאיטליה, ירושלים תשל"ע, עמ' 194–200.
 R.J.Z Werblowsky, *Joseph Karo Lawyer and Mystic*, Philadelphia 1980.